

Paragraaf 2 | Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Deze paragraaf laat zien hoe solide onze begroting is en in hoeverre we financiële tegenvallers kunnen opvangen. Het gaat om de relatie tussen de (financiële) weerstandscapaciteit en alle risico's die de gemeente loopt die niet zijn afgedekt door reserves, voorzieningen en verzekeringen. Door het vormen van een weerstandsvermogen hoeven we bij een financiële tegenvaller in de begrotingsuitvoering niet direct te anticiperen. Het weerstandsvermogen is op dit moment voldoende om de risico's af te dekken.

Conclusie weerstandsvermogen

De beschikbare weerstandscapaciteit is per 1 januari 2020 € 18,916 miljoen. Dit bestaat uit de Algemene reserve van € 11,502 miljoen (exclusief het bodembedrag van € 3 miljoen) en de bestemmingsreserves van € 7,414 miljoen. Het totaal van de bestemmingsreserves is € 11,580 miljoen. Voor de weerstandscapaciteit halen we hier de reserve Sociaal Domein € 0,869 miljoen en de Algemene reserve grondexploitatie € 3,297 miljoen vanaf.

De benodigde weerstandscapaciteit is € 1,359 miljoen (zie overzicht bij kwantificeerbare risico's). Het weerstandsvermogen is voldoende om de risico's af te dekken. Naast de beschikbare weerstandscapaciteit van € 18,916 miljoen is er nog de algemene buffer van € 3 miljoen (als onderdeel van de Algemene reserve). Deze beide gecombineerd maakt dat in relatie tot de omvang van de activiteiten er voldoende buffer aanwezig is voor het opvangen van de risico's.

Risico's die zich regelmatig voordoen en die vrij goed meetbaar zijn, maken geen onderdeel uit van de risico's binnen het weerstandsvermogen. Hiervoor zijn verzekeringen afgesloten of reserves en voorzieningen gevormd. We gaan op de volgende manier om met de risico's rondom grondexploitatie, opneinderegelingen, verbonden partijen en decentralisaties:

Grondexploitatie

Hiervoor is de Algemene reserve grondexploitatie ingesteld. Deze reserve is bestemd voor het opvangen van verliezen (bijvoorbeeld van niet-kostendekkende complexen), planschadeclaims en verlaging van verkoopprijzen. We beoordelen ieder jaar opnieuw of de reserve toereikend is.

Opneinderegelingen

De belangrijkste opneinderegelingen zijn de regelingen Sociaal Domein en WWB. De risico's binnen het Sociaal Domein (WMO, jeugd en participatie) kunnen niet meer worden gedekt uit de reserve Sociaal Domein. Onder de tabel met risico's staat een aparte toelichting hierover. Het risico in het kader van de WWB nemen we mee in de bepaling van de weerstandscapaciteit (risico nummer 1).

Verbonden Partijen

Jaarlijks beoordelen we de jaarrekeningen, begrotingen en tussentijdse rapportages van de verbonden partijen en leggen die aan u voor. We nemen deel aan aandeelhoudersvergaderingen en bij de meeste verbonden partijen ook aan tussentijdse overleggen. Net als bij de grondexploitatie geldt dat er geen extra financiële buffer noodzakelijk is, omdat er geen risico's zijn die een gevaar vormen voor de financiële positie. Als dit wel het geval is, nemen we dat risico mee in deze paragraaf. Dat beoordelen we ieder jaar opnieuw.

Algemene beleidslijn

Om het weerstandsvermogen te beoordelen zetten we de beschikbare weerstandscapaciteit af tegen de benodigde weerstandscapaciteit. De weerstandscapaciteit is een optelsom van middelen die beschikbaar zijn om de gevolgen van risico's die niet begroot zijn te dekken.

Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit stellen we vast aan de hand van een risico-inventarisatie. Per risico is een inschatting gemaakt van de kans dat het risico zich voordoet. Daarnaast zijn de financiële gevolgen van deze risico's zo veel mogelijk weergegeven.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en de mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet-begrote kosten, die onverwachts en substantieel zijn, te dekken. Het gaat dan vooral om de reservecapaciteit (algemene- en bestemmingsreserves), de onbenutte begrotingscapaciteit, de onbenutte investeringscapaciteit en de stille reserves. We bepalen de beschikbare weerstandscapaciteit aan de hand van de algemene reserve en bestemmingsreserve. We willen een beschikbare weerstandscapaciteit met minimaal de omvang van de benodigde weerstandscapaciteit.

Risicobeheersing

Risicobeheersing is de manier waarop we risico's beheersen, inclusief de processen en systemen waarmee we dat doen. Onze organisatie heeft tal van beheersmaatregelen getroffen om de doelstellingen in de programma's te realiseren. Er is een grote verscheidenheid aan maatregelen, die we als volgt indelen:

- Juridische beheersmaatregelen (inkoopvoorwaarden, contractbepalingen, leveringsvoorwaarden, juridische kwaliteitszorg);
- Financiële beheersmaatregelen (financial control, verzekeringen, bankgaranties, financieringsfunctie artikel 13 Financiële verordening);
- Organisatorische beheersmaatregelen (AO/IC, procedures, 4-ogen-principe, audits);
- Materiële beheersmaatregelen en informatiebeveiligingsbeheersmaatregelen (gemeentelijk informatiebeveiligingsplan).

Twee keer per jaar, als onderdeel van de P&C-cyclus, actualiseren we het overzicht met de belangrijkste risico's. Dit doen we op basis van dossieronderzoek en interviews met management en medewerkers. Na identificatie van het risico brengen we de oorzaak en het gevolg van het risico in beeld. We kwantificeren ieder risico (als dat mogelijk is). En we maken een inschatting van de kans dat het risico zich voordoet, evenals het financiële gevolg. Dit resulteert in het risicoprofiel voor onze gemeente. Vervolgens inventariseren we voor elk risico de getroffen beheersmaatregelen.

Bij de kwantificeerbare risico's staat een opsomming van de risico's. Per risico is een inschatting gemaakt van de kans dat het risico zich voordoet, evenals de financiële gevolgen. Bij deze inschattingen gebruiken we onderstaande tabel:

Categorie	Kans op voorkomen	Kwantitatief	Financieel gevolg
1.	< of 1 keer per 10 jaar	10%	Geen geld gevolgen
2.	1 keer per 5-10 jaar	30%	< € 25.000
3.	1 keer per 2-5 jaar	50%	> € 25.000 - € 100.000
4.	1 keer per 1-2 jaar	70%	> € 100.000 - € 500.000
5.	1 keer per jaar of meerdere keren per jaar	90%	> € 500.000

Kwantificeerbare risico's

De benodigde weerstandscapaciteit is ten opzichte van de Jaarstukken 2018 € 28.700 lager. Dit heeft een aantal oorzaken:

- Risico 1b 'afwijking WWB budgetten' is hoger omdat we in de begroting rekening houden met een hoger tekort. Daarnaast worden jaarlijks de bedragen aangepast. (+10.000)
- Risico 2 'Bijstelling AU' is verhoogd omdat de integratieuitkering Sociaal Domein van 2019 ook onderdeel uitmaakt van de algemene uitkering. (+27.000)
- Risico 3 'Overschotten in het BCF'. In de Algemene Uitkering 2020 is geen bedrag meer opgenomen voor BCF. (-112.500)
- Risico 9 'diverse gerechtelijk procedures' is aangepast. (-63.000)
- Risico 11 'Verbonden partijen' is toegevoegd. (+109.800)

Nr.	Risico en beheersmaatregel	Kans op voorkomen risico	Financieel gevolg	Benodigde weerstands-capaciteit
1a.	Risico: vangnet-uitkering wordt niet toegekend Toelichting risico: Het risico is dat we niet voldoen aan de voorwaarden waardoor we geen vangnetuitkering ontvangen. Voor 2020 is dit risico nihil omdat we aanspraak op de vangnetuitkering behoeven te doen.	-	-	-
1b.	Risico: afwijking op WWB I-deel budgetten, waardoor beroep op algemene middelen onvermijdelijk is Toelichting risico: Bij een tekort van 10% van het WWB I-deel budget moeten wij 7,5% betalen uit eigen middelen. In de begroting is al rekening gehouden met een tekort van 3,2%. Het risico gaat over het resterende mogelijke tekort. Beheersmaatregel: Eén keer per maand ontvangen we managementcijfers met de stand van zaken. Hierdoor kan op financieel gebied bijgestuurd worden. Ook zijn er procesmaatregelen aan de poort en ten aanzien van uitstroom. Beïnvloeding van klantaantallen is niet of zeer marginaal mogelijk.	2	4	€ 113.000
2.	Risico: bijstelling algemene uitkering gemeentefonds (AU) Toelichting risico: De ontwikkeling van de algemene uitkering wordt voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van de totale rijksuitgaven, de zogenaamde "trap op, trap af systematiek". Als na afloop van een jaar blijkt dat de rijksuitgaven lager zijn dan gepland, wordt de algemene uitkering naar beneden aangepast. Dit vertaalt zich in een aanpassing van het accres. We nemen 1% van de algemene uitkering op als benodigd weerstandsvermogen. Beheersmaatregel: drie keer per jaar verschijnt er een circulaire. Deze circulaire beoordelen we en rekenen we door.	-	-	€ 444.000
3.	Overschotten in BTW compensatiefonds (BCF) Toelichting risico: Als er overschotten zijn in het BCF worden deze (in het lopende jaar) toegevoegd aan het gemeentefonds. De verwachte voorschotten hadden we voor 50% meegenomen in de meerjarenraming. Voor 2019 ging het om € 350.000. Voor 2020 hebben we geen bedrag opgenomen. Beheersmaatregel: Drie keer per jaar verschijnt er een circulaire. Deze circulaire beoordelen we. Als er nieuwe informatie is over het BCF dan verwerken we deze in de begroting.	3	4	€ 0
4.	Risico: terugbetaling verstrekte geldleningen Toelichting risico: Er zijn leningen verstrekt aan instellingen op het terrein van volkshuisvesting, veiligheid, sport en dorpshuizen. Het is niet in alle gevallen duidelijk of er voldoende opstellen, installaties e.d. aanwezig zijn, om in geval van het uitblijven van betaling de restantschuld te voldoen. Beheersmaatregel: bij eventuele achterstanden in aflossingen ondernemen we meteen actie.	1	3	€ 6.000
5.	Risico: garanties woningbouwcorporaties Toelichting risico: het waarborgfonds Sociale Woningbouw heeft de bestaande directe risico's op geldleningen overgenomen. De gemeente kan op basis van de 'achtervangregeling' nog worden aangesproken. Beheersmaatregel: het door het waarborgfonds verstrekte overzicht beoordelen we en daarnaast beoordelen we bij een individuele aanvraag de situatie.	1	5	€ 50.000
6.	Risico: Nationale Hypotheek Garantie Toelichting risico: vanaf 2011 heeft het Rijk de achtervang voor alle nieuwe hypotheekgaranties op zich genomen. De gemeente blijft echter wel garant staan voor de vóór 1 januari 2011 verleende garanties. Beheersmaatregel: we beoordelen het jaarlijks verstrekte overzicht van hypotheekgaranties.	1	4	€ 19.000
7.	Risico: overige garanties Toelichting risico: er zijn garanties verleend aan instellingen op het terrein van gezondheid, volkshuisvesting en onderwijs. Beheersmaatregel: we beoordelen het overzicht garanties.	1	5	€ 50.000
8.	Leegstand in M.F.A.'s in eigendom van de gemeente met overwegend een onderwijsfunctie Toelichting risico: Bij (gedeeltelijke) leegstand lopen de exploitatiekosten van het gebouw door terwijl de inkomsten wegvallen. De exploitatie van de M.F.A.'s komt daarmee onder druk te staan. Op dit moment is er (gedeeltelijk) leegstand in MFS de Boekebeam door het opheffen van obs Dalton Mst van Hasseltschool en bij MFA de Samensprong.	5	4	€ 90.000

Nr.	Risico en beheersmaatregel	Kans op voorkomen risico	Financieel gevolg	Benodigde weerstands-capaciteit
	Beheersmaatregel: in 2013 is de 'Visienota toekomst basisonderwijs in Ooststellingwerf' door u vastgesteld, waarin de mogelijkheden staan voor het toekomstig onderwijslandschap. In maart 2012 is de notitie 'platteland aan zet' door u vastgesteld waarin de kaders zijn geschetst van het na te streven voorzieningenpeil.			
9.	Risico: diverse gerechtelijke procedures Toelichting risico: op basis van de huidige stand van zaken lopende procedures en/of te verwachten claims/procedures is een inschatting gemaakt. Beheersmaatregel: juridische kwaliteitszorg en inhuur van externe juristen bij lopende procedures en/of te verwachten claims.	5	4	€ 477.000
10.	Risico: veiligheidsmaatregelen politieke ambtsdragers Toelichting risico: in rechtspositionele besluiten is uitdrukkelijk bepaald dat het betreffende bestuursorgaan verantwoordelijk is voor de bekostiging van voorzieningen ten behoeve van de politieke ambtsdrager, welke in het Stelsel bewaken en beveiligen worden aangemerkt als werkgeverskosten. In deze lijn past dat beveiliging op het werk maar ook daarbuiten voor zover die een werkgeverszorg is, voor rekening komt van de gemeente en door de gemeente geregeld wordt.	-	-	PM
11.	Risico: verbonden partijen Toelichting risico: Op basis van de ontwerpbegroting 2020 is de bijdrage aan de FUMO hoger dan opgenomen in de primitieve begroting 2020. Op de ontwerpbegroting worden zienswijzes e.d. ingediend waardoor deze mogelijk aanpast. Het maximaal risico (bijdrage ontwerpbegroting en primitieve begroting) is opgenomen. Beheersmaatregel: Wethouder Fimke Hijlkema heeft deelname in het algemeen bestuur van de FUMO	5	4	€ 109.800
12.	Risico: eikenprocessierups Toelichting risico: Momenteel is er een landelijke plaag eikenprocessierupsen waar veel bestrijdingskosten voor gemaakt worden. De jaarlijkse lasten en ook de inregeling (mogelijk centrale bestrijding) is onzeker maar is wel een risico voor de gemeente.	3	4	PM
13.	Risico: BTW SPUK en uitspraak fiscus Toelichting risico: In 2019 is de SPUKregeling in werking getreden waarbij middels een jaarlijkse SiSa verantwoording van BTW plaatsvindt. Dit bedrag is gemaximeerd waardoor het risico aanwezig is dat de daadwerkelijke vaststelling lager kan zijn dan de uitvraag. Daarnaast loopt er een procedure met de fiscus voor verrekening van BTW voor een aantal afspraken met derden. Uitkomsten kunnen van invloed zijn op BTW verrekening.	4	4	PM
			TOTAAL	€ 1.358.800

Risico's Sociaal Domein

Binnen het Sociaal Domein zijn diverse risico's, hieronder staan de belangrijkste risico's.

Jeugd en WMO

- In 2021 wordt een wijziging op de Jeugdwet van kracht betreffende het woonplaatsbeginsel. Op dit moment vallen jeugdigen, waarvoor geldt dat zij onder voogdij zijn gesteld of ouder zijn dan 18 jaar én in een jeugdhulpinstelling of pleeggezin verblijven, financieel onder de gemeente waar de jeugdige verblijft. Na de wetwijziging vallen deze jeugdigen financieel onder de gemeente waar zij woonden voordat zij verhuisden naar een jeugdhulpinstelling of pleeggezin. Dit zou kunnen leiden tot meerkosten voor onze gemeente, maar het verdeelmodel van de jeugdhulpgelden wordt ook aangepast. Hoeveel kinderen uit onze gemeente dit betreft, is bij ons niet bekend. In 2019/2020 zal het ministerie inzicht verschaffen in de financiële effecten van de wetwijziging.
Ingeschat risico: PM
- De landelijke tendens is dat de zorgkosten voor de Jeugd blijven toenemen.
Ingeschat risico: PM
- Het Rijk heeft samen met gemeenten een traject gestart om de verdeelsystematiek van het Sociaal Domein aan te passen. Dit heeft waarschijnlijk gevolgen voor de verdeling per 2021. Dit kan voor- of nadelig voor Ooststellingwerf zijn. In Fries verband nemen we ambtelijk en bestuurlijk deel aan een overleg om de actualiteiten te bespreken en input te leveren.
Ingeschat risico: PM

- In 2018 is gestart met trajectfinanciering bij Jeugdhulp. Dit was iets geheel nieuws. In 2018 bleken de jeugdhulpkosten hoger dan voorheen. Diverse maatregelen om de kosten van trajectfinanciering te monitoren en te beheersen zijn genomen. Het financiële effect voor 2020 is nog niet (volledig) bekend.

Ingeschat risico: PM

- Per 2019 is het abonnementstarief WMO ingevoerd. Iedereen die een eigen bijdrage in de WMO betaalt, gaat een vast maandbedrag van € 20 betalen (2019: € 17,50). Het risico is dat dit tarief een aanzuigende werking gaat hebben op de zorgvraag.

Ingeschat risico: PM

- Een aanvrager van een voorziening, hulp in de huishouding of een financiële tegemoetkoming (persoonsgebonden budget) is op grond van de WMO een bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het Centraal Administratiekantoor (CAK). De informatie van het CAK (om privacy redenen beperkt) is ontoereikend om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door deze systematiek heeft de wetgever in feite bepaald dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen op grond van de WMO geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat de gemeenten geen zekerheden over omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen krijgen.

Ingeschat risico: PM

Participatiewet

Met de invoering van de Participatiewet is de instroom in de Wet sociale werkvoorziening gestopt. Vanuit die achtergrond zijn de acht gemeenten gestart met de herstructurering van de sociale werkvoorziening. Dit is afgerond met een fairdeal, dienstverleningsovereenkomsten en een nieuwe gemeenschappelijke regeling. Alle huidige sw-medewerkers blijven werkzaam binnen Caparis en vier gemeenten worden eigenaar. De gemeente Ooststellingwerf gaat op basis van haar vastgestelde re-integratiebeleid 'Inclusief Ooststellingwerf' de komende jaren uitvoering geven aan de Participatiewet.

Financiële kengetallen en geprognosticeerde balans

Kengetallen drukken de verhouding uit tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans en kunnen ons helpen bij de beoordeling van de financiële positie van onze gemeente. De kengetallen geven informatie over hoeveel (financiële) ruimte onze gemeente heeft om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Ze geven inzicht in de financiële weerbaarheid en wendbaarheid. Ook geeft het mogelijkheden om onze gemeente te vergelijken met andere gemeenten. Door de wijziging in het BBV is er vanaf 2017 ook een geprognosticeerde balans opgenomen in de begroting. De kengetallen komen voort uit deze balans.

Kengetallen	Rekening	Begroting	Begroting	MJB	MJB	MJB
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Netto schuldquote	40%	46%	46%	46%	48%	44%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	35%	43%	40%	40%	41%	38%
Solvabiliteitsratio	39%	32%	31%	30%	29%	31%
Structurele exploitatieruimte	0%	2%	-1%	-2%	-5%	-4%
Grondexploitatie	3%	2%	4%	4%	5%	5%
Belastingcapaciteit	93%	89%	87%	88%	88%	89%
EMU saldo (bedrag x € 1.000)	-836	-1.371	-4.005	938	268	2.329

Beoordeling onderlinge verhouding kengetallen in relatie tot de financiële positie

Het is niet mogelijk om een individueel kengetal te gebruiken voor de beoordeling van de financiële positie. De kengetallen moeten we altijd in samenhang bekijken. Ze geven alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld van de financiële positie van onze gemeente. Op basis van de kengetallen concluderen we dat de financiële positie van onze gemeente goed is.

Netto schuldquote en Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote is de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen en afgezet tegen de totale baten. We geven de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weer. Zo brengen we duidelijk in beeld wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. Normaal bevindt de netto schuldquote van een gemeente zich tussen de 0% en 100%. Voor een gemeente geldt dat als de netto schuldquote uitkomt boven de 130% er sprake is van een zeer hoge schuld. Boven de 100% blijft er weinig leencapaciteit over om de gevolgen van financiële tegenvallers (door bijvoorbeeld een economische recessie) op te vangen.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in hoeverre de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Het is het eigen vermogen (de reserves) als percentage van het balanstotaal. Een solvabiliteit tussen de 20% en 50% voor gemeenten is gemiddeld. Hoe hoger het solvabiliteitsratio, hoe hoger de weerbaarheid van de gemeente. Uit de tabel blijkt dat onze solvabiliteit gemiddeld is.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft aan welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is.

Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten (exclusief mutaties reserves). Hoe lager het kengetal, hoe lager de grondpositie ten opzichte van de totale geraamde baten. De grondexploitatie kan een behoorlijke invloed hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is belangrijk, deze moeten we weer terugverdienen bij de verkoop. Ieder jaar beoordelen we of de gronden tegen een actuele waarde op de balans staan. Het kengetal van 4% geeft aan dat het risico voor ons niet hoog is.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht in hoeverre we een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kunnen opvangen en of er ruimte is voor nieuw beleid. De gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing) voor een gezin worden afgezet tegen het landelijk gemiddelde. Na de algemene uitkering uit het Gemeentefonds zijn de belastinginkomsten de belangrijkste inkomsten voor een gemeente. Het Centrum van Onderzoek van de Lagere Overheden (Coelo) publiceert jaarlijks de Atlas van de lokale lasten. Deze publicatie is de basis voor de berekening van dit kengetal. De woonlasten in onze gemeente zijn lager dan het landelijk gemiddelde. Het kengetal van 87% geeft aan dat er ruimte is om financiële tegenvallers op te vangen door het verhogen van de woonlasten.

Economische en Monetaire Unie (EMU)-saldo

De EMU-systematiek (kosten en opbrengsten) die het Rijk hanteert werkt anders dan het baten-lastenstelsel dat we (als decentrale overheid) hanteren. Investerings- en uitgaven bijvoorbeeld die we dekken uit reserves tellen wel door in het EMU-saldo, maar hebben geen gevolg voor de uitkomst in het baten-lastenstelsel. Dus bij een sluitende begroting kan het EMU-saldo negatief zijn. Tussen het Rijk en de decentrale overheden zijn afspraken gemaakt voor de beheersing van het EMU-saldo. Het tekort voor de decentrale overheid mag niet hoger uitkomen dan 0,4% van het bruto binnenlands product. Ons EMU-saldo voor 2020 is negatief (met name omdat we veel gaan investeren).

Geprognosticeerde balans

De geprognosticeerde balans biedt inzicht op hoofdlijnen van de effecten van de verwachte financiële ontwikkeling van de gemeente voor de komende jaren. De balans is opgesteld op basis van bestaand beleid.

x € 1.000

Activa	31-dec-17	31-dec-18	31-dec-19	31-dec-20	31-dec-21	31-dec-22	31-dec-23
Vaste Activa							
Immateriele Vaste Activa	1.597	1.556	1.514	1.473	1.431	1.389	1.389
Materiele Vaste activa	60.100	60.769	57.886	57.568	55.840	54.100	51.788
Financiële vaste activa	5.867	5.784	6.338	4.958	4.872	4.786	4.701
Totaal Vaste activa	67.564	68.109	65.738	63.999	62.143	60.275	57.878
Vlottende activa							
Voorraden	2.835	2.379	2.413	2.866	3.024	3.096	3.325
Vordering	4.866	5.957	5.957	5.957	5.957	5.957	5.957
Liquide middelen	-	-	-	-	-	-	-
Overlopende activa	510	2.388	2.388	2.388	2.388	2.388	2.388
Totaal Vlottende activa	8.211	10.724	10.758	11.211	11.369	11.441	11.670
Totaal Activa	75.775	78.833	76.496	75.210	73.512	71.716	69.548
Passiva							
Vaste passiva							
Eigen vermogen	29.478	30.352	26.441	23.001	22.341	21.073	21.403
Voorzieningen	10.197	9.894	10.599	10.127	10.113	9.939	9.855
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	26.367	25.304	35.740	32.374	24.606	22.037	21.668
Totaal Vaste passiva	66.042	65.550	72.780	65.503	57.060	53.049	52.926
Vlottende passiva							
Vaste schulden met een rentetypische looptijd tot 1 jaar of korter	3.761	10.535	968	6.959	13.704	15.919	13.874
Overlopende passiva	5.973	2.748	2.748	2.748	2.748	2.748	2.748
Totaal Vlottende passiva	9.734	13.283	3.716	9.707	16.452	18.667	16.622
Totaal Passiva	75.776	78.833	76.496	75.210	73.512	71.716	69.548

Paragraaf 3 | Onderhoud kapitaalgoederen

Kapitaalgoederen zijn goederen waarvoor investeringen nodig zijn. Het gaat om zaken die daarna regelmatig onderhoud vergen. Bijvoorbeeld wegen, gebouwen, riolering en groen. Het onderhoud van kapitaalgoederen is van groot belang voor een goede kwalitatieve instandhouding van het openbare voorzieningenniveau. Dit onder meer op het gebied van leefbaarheid, veiligheid, vervoer en recreatie. In deze paragraaf gaan we per kapitaalgoed in op het beleidskader en de daaruit voortvloeiende financiële consequenties.

Financiële consequenties

x € 1.000

Onderhoud kapitaalgoederen	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	MJB 2021	MJB 2022	MJB 2023
2. Welzijn & educatie						
Huisvesting onderwijs	-1.530	-1.445	-1.451	-1.423	-1.437	-1.413
Welzijn- en sportaccommodaties	-820	-1.072	-834	-834	-810	-791
3. Ruimtelijke & economische ontwikk.						
Bruggen en oevervoorzieningen	-108	-26	-63	-63	-63	-63
Openbaar Groen	-500	-530	-599	-577	-587	-595
Rioleringen	-1.665	-1.633	-1.789	-1.789	-1.788	-1.787
Rioolheffing	2.664	2.641	2.825	2.825	2.825	2.825
Verhardingen	-1.461	-1.474	-3.469	-1.628	-1.502	-1.346
Verkeersvoorzieningen	-247	-241	-241	-273	-272	-289
6. Bestuur & Dienstverlening						
Automatisering	-1.043	-1.153	-1.137	-1.137	-1.132	-1.132
Totaal onderhoud kapitaalgoederen	-4.712	-4.932	-6.759	-4.899	-4.766	-4.591

Wegen, kunstwerken en verlichting

Wegen

Beleidskader

De gemeente maakt bij het beheer van haar wegen gebruik van een wegbeheersysteem dat een CROW-keurmerk voor wegbeheer heeft (CROW staat voor Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek). De MOP (MeerjarenOnderhoudsPlanning) Wegen is vastgesteld. Periodiek inspecteren we alle verhardingen voor het actualiseren van de MOP. Voor het beheer van de wegen is een beheersysteem operationeel. De gegevens die in het beheersysteem zitten actualiseren we regelmatig. Het Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan (GVVP) is in 2013 door u vastgesteld.

Financiële gevolgen voor de begroting

De werkzaamheden voeren we binnen de financiële kaders uit.

Civieltechnische kunstwerken

Beleidskader

De onderhouds- en vervangingswerkzaamheden aan de civieltechnische kunstwerken worden op basis van de MOP uitgevoerd. De MOP actualiseren we periodiek, aan de hand van inspecties. Voor het beheer van de civieltechnische kunstwerken (met name bruggen) is een beheersysteem operationeel. De gegevens die in het beheersysteem zitten actualiseren we regelmatig.

Financiële gevolgen voor de begroting

De werkzaamheden voeren we binnen de financiële kaders uit.